

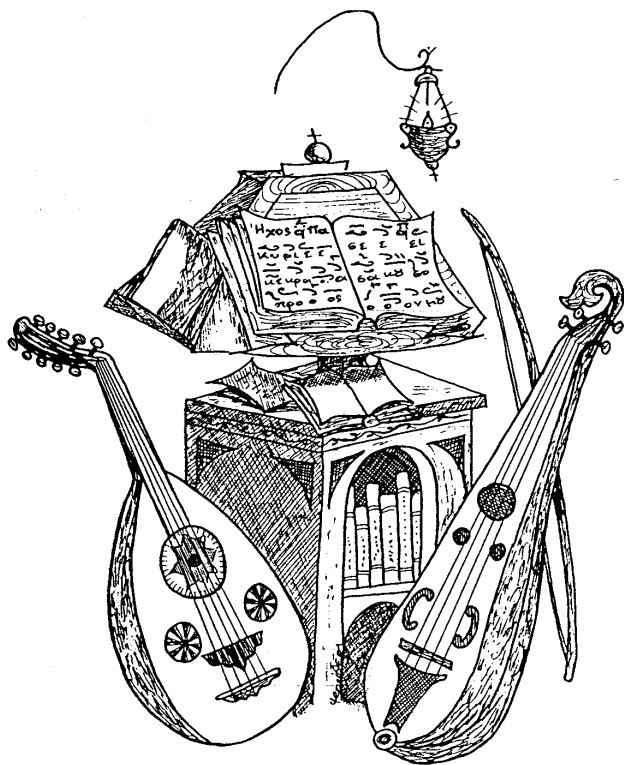
Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΥΠΕΡΜΑΧΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ
ΤΗΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΠΡΟΑΣΠΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

«ΟΙ ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ»

«Λεῖδω ξυνετοῖσι,
θύρας δ' ἐπίθεσθε
βέβηλοι»
(Ορφικόν)

ΕΤΟΣ Α' - ΤΕΥΧΟΣ Αριθμ. 6
ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2006

ΤΑΧ. Δ/ΝΣΗ # ΕΔΡΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ:
ΑΙΤΩΛΙΑΣ 2 Τ.Κ. 16341 ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ
ΑΘΗΝΑ

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ
ΠΡΟΑΣΠΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ
«ΟΙ ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ»**

ΚΩΔ. 7587

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

- 1. Ακρίδας Θεόδωρος**, Πρόεδρος
Αιτωλικού 101, Μεσολόγγι 30200
Τηλ. 26310-28383 ή 24742
- 2. Ζαρακοβίτης Κων/νος**,
Γεν.Γραμματέας
Αιτωλίας 2, Ηλιούπολη 16341
Τηλ. 210-9920182 & 210-9918584
- 3. Κατσιφής Βασίλειος, Α΄**
Αντιπρόεδρος
Μεγ. Αλεξάνδρου 27, Ηλιούπολη 16346
Τηλ. 210-9707808
- 4. Παπανικολάου Θρασύβουλος**,
Β΄ Αντιπρόεδρος,
Κατσιμίδου 31, Θεσσαλονίκη 54838
Τηλ. 2310-210074
- 5. Σαλάτας Σπυρίδων**, Ταμίας
Ανοιξέως 35, Καματερό 13451
Τηλ. 210-2313092
- 6. Καμπίτης Δημήτριος**, Ειδ.
Γραμματέας
Αρκαδίου 20, Χαλάνδρι 15231
Τηλ. 210-6740335
- 7. Θεοδωρακόπουλος Φώτης**, Μέλος
Κιλκίς 2, Αίγιο 25100
Τηλ. 26910-29842 & 26910-68018
- 8. Αποστολίδης Γεώργιος**, Μέλος
Γράμμου 70, Καστοριά 52100
Τηλ. 24670-87126
- 9. Καρανδρέας Λάζαρος**, Μέλος
Σιβρισαρίου 35, Βύρωνας 16232

ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- 1. Χατζηχρόνογλου Γεώργιος**,
Αναλήψεως 51, Βριλλήσια 15235
Τηλ. 210-8030259
- 2. Κότσικας Δημήτριος**
Σώσσου 29, Βύρωνας 16233
Τηλ. 210-7600421
- 3. Δρούζας Ευάγγελος**
Σφιγγός 13, Ν. Κόσμος 11745

**Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΥΠΕΡΜΑΧΩΝ
ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ
ΕΝΩΣΗΣ ΠΡΟΑΣΠΙΣΤΩΝ ΤΩΝ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
«ΟΙ ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ»**

Αιτωλίας 2, ΤΚ 16341 Ηλιούπολη
Τηλ. 210-9920182 FAX: 2109960505
ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΤΗΣ ΓΝΗΣΙΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ – ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Και υπεύθυνος κατά Νόμον
Θεόδωρος Ακρίδας
Πρόεδρος της Π.Ε.Π.Ε.Μ.
«ΟΙ ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ»

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- 1. Θεόδωρος Ακρίδας**
Πρωτοψάλτης – Μουσικολόγος –
Συγγραφέας.
- 2. Δρ. Κων/νος Ζαρακοβίτης**
- 3. Βασίλειος Κατσιφής**
Πρωτοψάλτης-Μουσικολόγος-
Συγγραφέας.
- 4. Παπανικολάου Θρασύβουλος**
Πρωτοψάλτης-Χοράρχης
Άρχων Μουσικοδ/λος του Οικουμενικού
Θρόνου.
- 5. Χατζηχρόνογλου Γεώργιος**
Πρωτοψάλτης-Χοράρχης-Άρχων
Υμνωδός της Μ.Τ.Χ.Ε.

ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

Χρήστος Παπαδημητρίου, Δικηγόρος,
Χαρ. Τρικούπη 37,
Μεσολόγγι 30200
Τηλ. 26310-22838

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Φώτης Θεοδωρακόπουλος
Πρωτοψάλτης-Χοράρχης
Αγ. Ιωάννου 19, Αίγιο 25100
Τηλ. 26910-29842 FAX. 26910-23492

ΟΜΙΛΙΑ – ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΤΟΥ κ. ΛΥΚ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΩΝ «ΥΠΕΡΜΑΧΩΝ» ΔΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥΣ
κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΚΡΙΔΑ

Στο περιοδικό «ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΤΟΝΟΣ» (έκδοση Νάκα) τεύχος 33, διαβάσαμε άρθρο του κ. Λυκ. Αγγελόπουλου με τίτλο: «Ο ΣΙΜΩΝ ΚΑΡΑΣ ΚΑΙ Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ». Είναι δημοσίευση από «ομιλία στο συμπόσιο για την Βυζ. Μουσική, που πραγματοποιήθηκε στην πόλη Πιάτρα Νεάμτς της Ρουμανίας... από 29 Νοεμβρίου, ως την 1^η Δεκεμβρίου 2002».

Παρά τον τίτλο του άρθρου, ακολουθεί μια πληθώρα άσχετων και – πολλές φορές αντικρουωμένων ζητημάτων όπως: Κάτω από τον τίτλο υπάρχει μια έντονη λεζάντα – διαφήμιση ενός «σοβαρού και χρήσιμου ουσιαστικά βιβλίου ... του κ. Γ.Α. Σταθόπουλου, έκδοση της Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας».

Αρχίζει δε το άρθρο ως εξής: «Χάρη στην πρόνοια και την έμπνευση του Σεβασμιωτάτου κ. Γερμανού, οι διδάσκοντες στην αναγνωρισμένη Σχολή....». Λόγια κολακευτικά προς τον στηρικτή (και ίσως χρηματοδότη) της Σχολής, - προφανώς - της ομάδας του κ. Αγγελόπουλου, της Σχολής δηλαδή, που – μάλλον - ανατρέπει τα καθιερωμένα, όσα δίδαξαν θεωρία και πράξη στην Ηλεία οι Π. Μπελούςης, Βουλγαρίδης, Τ. Αγγελόπουλος, Αθ. Καραμάνης, Β. Καλογερόπουλος κ.ά. Ίσως δεν αντελήφθη ο Σος κ. Γερμανός ότι οι γνώσεις και η μουσική έκφραση και του ιδίου αναιρούνται από την «αναγνωρισμένη Σχολή» της Μητροπόλεώς του.

Και συνεχίζει ο κ. Αγγελόπουλος: «Το βιβλίο «Μουσικός Διάλογος» του κ. Γ. Σταθόπουλου είναι μια εξαιρετικά τεκμηριωμένη απάντηση σε επιστολή κληρικού, που αποπειράται, χωρίς γνώση, χωρίς τεκμηρίωση, αλλά και χωρίς αιδώ, να κατηγορήσει, να

πλήξει και να συκοφαντήσει τη συστηματική διδασκαλία του Σίμωνος Καρά. Αποτελεί δε ακόμα ένα παράδειγμα του πόσο ευθέως ανάλογα βαδίζει η ημιμάθεια με την μισαλλοδοξία» (!!!).

Τι να πει κανείς; Κατά τον κ. Αγγελόπουλο δηλαδή, απαγορεύεται η οποιαδήποτε έκφραση άποψης για το έργο του μακαριστού Καρά! Γιατί όμως δεν κατονομάζει τον «άσχετο» και «αναιδή» κληρικό; Αλλά και αν ακόμα ήταν έτσι, επιτρέπεται σε έναν οφικιάλιο της Μ.Χ.Ε. να περιλούζει δημοσίως με τέτοιους χαρακτηρισμούς έναν κληρικό; Που φτάσαμε! Ο Σος Ηλείας τι γνώμη έχει επ' αυτού; Αν δεν ληφθούν κάποια μέτρα από πλευράς Εκκλησίας είναι βέβαιον ότι παρόμοιους χαρακτηρισμούς, θα «αξιωθούν» όλοι οι προσηλωμένοι στις γνήσιες μουσικές μας παραδόσεις κληρικοί. Ωστόσο ο κ. Σταθόπουλος δίνει κάποιες «τεκμηριωμένες απαντήσεις με βάση το «Μέγα Θεωρητικόν» του Χρυσάνθου και τη διδασκαλία της μουσικής επιτροπής του Οικουμενικού Πατριαρχείου των ετών 1881 – 1883» και όχι με βάση το θεωρητικό του Σ. Καρά.

Και συνεχίζει ο κ. Αγγελόπουλος: «... να αποτελέσει το έργο (του Καρά) υποδομή για μια συστηματική διδασκαλία, που σέβεται την γραπτή παράδοση και την ερμηνεύει με την προφορική». Ποιος μπορεί να δεχτεί όμως, ότι ουδείς άλλος έκανε ποτέ συστηματική διδασκαλία και ουδείς σεβάστηκε την γραπτή παράδοση, ερμηνεύοντάς την πάντα ασύμφωνα με την προφορική; Προφανώς, ο μακαριστός Καράς προτείνει μια νέα προσέγγιση γραπτής και προφορικής παράδοσης, οι οποίες πόρρω απέχουν από τα καθιερωμένα.

Και πιο κάτω: «Ήδη από τον 19^ο αιώνα έχει διαδοθεί και διδάσκεται η νέα μέθοδος του συστήματος, η λεγομένη των τριών Διδασκάλων, που υποστηρίζεται από την έκδοση του Μεγάλου Θεωρητικού του Χρυσάνθου...». Την οποία μέθοδο και το «Μέγα

θεωρητικό», - μετά από δύο αιώνες -, μόνον η Σχολή Καρά – Αγγελόπουλου τα βρίσκει ατελή και ανώφελα.

Και συνεχίζει: «Παραλλήλως πραγματοποιούνται από το 1820 και έπειτα αλληπάλληλες εκδόσεις μουσικών βιβλίων, με αποκορύφωμα την κυκλοφορία στα μέσα του 19^{ου} αιώνα από το Πατριαρχείο της τετράτομης έκδοσης «Πανδέκτης», που μέχρι σήμερα αποτελεί βασικό κείμενο διδασκαλίας μαζί με το Αναστασιματάριο, το Ειρμολόγιο και τη Μουσική Κυψέλη (Στιχηράριο)». Όμως, ο κ. Αγγελόπουλος και οι περί αυτόν, πόσο τα σέβονται αυτά τα έργα και πώς τα ερμηνεύουν στην πράξη;

Και πιο κάτω: «Στο νέο Ελληνικό Κράτος διδάσκουν μαθητές των Τριών Διδασκάλων...». Άρα, μεταλαμπαδεύτηκε η σωστή μουσική παράδοση και στην απελευθερωμένη Ελλάδα.

Και στη συνέχεια γράφει: «Παρένθεση κακή αποτελεί η στήριξη από το Κράτος τότε αλλά και την Εκκλησία ... του συστήματος του Γεωργίου Λεσβίου, το οποίο τελικώς, απεργίφθη από την Αγία του Χριστού Μεγάλη Εκκλησία...». Ασφαλώς, οι ανεφάρμοστες και μη αποδεκτές από το σύνολο των θεραπόντων τις μουσικές μας παραδόσεις προσπάθειες και τάσεις, είναι απορριπτέες. Μήπως και σήμερα κάτι παρόμοιο δεν συμβαίνει με το Σύστημα Καρά;

Και συνεχίζει: «Στον 19^ο αιώνα έχει όμως τις ρίζες της και μια άλλη αιτία που εταλάνησε την εκκλησιαστική μας μουσική: η εισαγωγή της πολυφωνίας σε κεντρικούς ναούς των Αθηνών ... δημιούργησε αντιδράσεις στο λαό που ακολουθούσε την παράδοση ... παρουσιάζεται στα τέλη του 19^{ου} αι. το αφέλές μουσικό σύστημα του Ιωάννη Σακελλαρίδη, το οποίο επέφερε μεγάλη σύγχυση ανάμεσα και σε παραδοσιακούς ακόμα ψάλτες», οι οποίοι – όπως πολύ σωστά επισημαίνει ο κ. Αγγελόπουλος – «προσπαθούν να κρατήσουν την μονόφωνη εκκλησιαστική μουσική με

τη διδασκαλία, αλλά και την πράξη». Και ευτυχώς την κράτησαν. Σήμερα όμως αυτοί οι τηρητές της παράδοσης λοιδορούνται και απορρίπτονται a priori από μέλη της Σχολής Καρά με προεξάρχοντα τον κ. Αγγελόπουλο.

Και πιο κάτω: «Ο Διευθυντής του Ωδείου (Αθηνών) Γ. Νάζος μεταβαίνει στην Κωνσταντινούπολη αρχές 20^{ου} αι.) και υποβάλλει αίτημα ... για την αποστολή καταλλήλου δασκάλου για τη λειτουργία της Σχολής (βυζαντινής μουσικής). Τελικώς αποστέλλεται ο Κωνσταντίνος Ψάχος (1904) ... θα διδάξει μια δεκαπενταετία περίπου στο Ωδείο Αθηνών ... και θα συνεχίσει τη διδασκαλία σε άλλες Σχολές». Ο προερχόμενος, λοιπόν από την πηγή της Βυζαντινής Μουσικής αείμνηστος τιτάνας Κ. Ψάχος κατά τις πολυετείς διδασκαλίες του στο Ωδείο Αθηνών, καθώς και σε άλλες Σχολές ανέδειξε πληθώρα ικανότατων μαθητών, όπως τους Ν. Παππά, Κ. Παπαδημητρίου, Θ. Χατζηθεοδώρου τον Φωκαέα, Ν. Μειδάνη κ.ά., που συνέχισαν το έργο του, αναδεικνύοντας με τη σειρά τους νεότερους ικανούς δασκάλους της γνήσιας Βυζαντινής Μουσικής. Αυτά όμως τα προσπερνά άνευ σχολίων ο κ. Αγγελόπουλος, θεωρώντας τα – προφανώς – ως ήσσονος σημασίας γεγονότα.

Και συνεχίζει ο κ. Αγγελόπουλος: «Παραλλήλως τα χρόνια που ακολουθούν δημιουργούνται σχολές βυζαντινής μουσικής σε Ωδεία... Η συγκατοίκηση αυτή είναι μάλλον ένας από τους βασικούς λόγους, που η διδασκαλία της Β.Μ. χάνει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της ... Το έσχατο σημείο κατάπτωσης είναι η διδασκαλία με πιάνο ... και επικρατεί η ξηροφωνία. Ο τρόπος αυτός χαρακτηρίζεται «Ωδειακός». Ενώ ο κ. Αγγελόπουλος προαναφέρει ως «σημαντικό σταθμό» την λειτουργία Σχολής Β.Μ. στο Ωδείο Αθηνών, στη συνέχεια μέμφεται τις Σχολές Β.Μ. των Ωδείων. Όμως και ο κ. Αγγελόπουλος και οι περί αυτόν με τίτλους που απέκτησαν από κάποια Ωδεία προσελήφθησαν σε – επίσης – κάποια Ωδεία. Προς τι

λοιπόν αυτό το αντι Ωδειακό μένος; Μήπως θεωρούν τους εαυτούς τους ως την μοναδική εξαίρεση του κανόνα;

Ασφαλώς, «η διδασκαλία με πιάνο» και «η ξηροφωνία» απάδουν προς την Ελληνική μουσική παράδοση. Σαφώς όμως είναι το μη χείρον έναντι της ακατάσχετης πολυηχίας, της πολυκλιμακολογίας, της μακαμολογίας (!) και του ιλαροχορευτικού ψάλλειν και άδειν της ομάδας του κ. Αγγελόπουλου.

Στη συνέχεια ο κ. Αγγελόπουλος αναφέρει: «Τα χρόνια που ακολουθούν τη Μικρασιατική καταστροφή (1992) θα φέρουν αρκετούς Μικρασιάτες και Κωνσταντινοπολίτες ψάλτες ... με αποκορύφωμα εκείνη του Αρχοντος Πρωτοψάλτου της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας Θρασύβουλου Στανίτσα (1964)». Παρ' ότι, πέρασε μια στρατιά μαϊιστόρων της Β.Μ. και της ψαλτικής τέχνης από «Μικρασιάτες και Κωνσταντινοπολίτες», αλλά και Πρωτοψάλτες της Μητροπόλεως Αθηνών και της Θεσσαλονίκης, που λάμπρυναν τα αναλόγια και σαγήνευαν τα πλήθη με την καλλιφωνία τους, υποβάλλοντάς τα σε προσευχή με το απέριττο, μεγαλοπρεπές, ιεροπρεπές και κατανυκτικό ψάλσιμό τους, ο κ. Αγγελόπουλος τους προσπερνά όλους απαρατήρητους, αποσιωπώντας την τεράστια προσφορά τους.

Και φτάνει στο μείζον – γι' αυτόν – ζήτημα: «Πολυφωνία, βυζαντινοευρωπαϊκή σύγχυση με τον Σακελλαρίδη, ξηροφωνία με τα Ωδεία από το ένα μέρος, παραδοσιακή ψάλτες από το άλλο μέρος ... να μια εικόνα σε γενικές γραμμές της κατάστασης που επικρατεί όταν αρχίζει τη δραστηριότητά του ο Σίμων Καράς (σ.σ. γεν. 1903) με την ίδρυση του Συλλόγου προς διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής (1929)... Το σχολείο του Συλλόγου έχει ήδη δημιουργηθεί (σ.σ. 1927) και ο δημιουργός του έχει ήδη καταπιαστεί με τη μελέτη και την έρευνα... Από την αρχή τον απασχολεί το θέμα της συμφωνίας του θεωρητικού και του πρακτικού μέρους.

Μελετάει και λύνει τα προβλήματα σε βάθος έτσι ώστε η θεωρητική διδασκαλία και η πρακτική εφαρμογή... να συμφωνούν». Είναι γνωστόν τοις πάσι, ότι ο μακαριστός Καράς μουσικές σπουδές δεν είχε κάνει, (ήταν σχεδόν αυτοδίδακτος), τίτλους – περγαμηνές δεν εκέκτητο, καλλιφωνία δεν διέθετε, σε αναλόγια δεν εθήτευσε, πότε λοιπόν, πόθεν και πώς είχε εμβαθύνει τόσο και διέθετε τόση εμβρίθεια (από εφηβικής σχεδόν ηλικίας) σε μια επιστημονική θεωρία και σε μια καλλιτεχνική πράξη, τις οποίες τελείως επιδερμικά και φευγαλέα πέρασε και πώς είχε την ικανότητα έκτοτε «**να λύνει τα προβλήματα σε βάθος έτσι ώστε η θεωρητική διδασκαλία και η πρακτική εφαρμογή που προτείνει στη διατύπωση της διδασκαλίας του να συμφωνούν**»». η απάντηση – νομίζουμε – βρίσκεται στο «**ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ**». Διότι σαφώς προτείνει μια νέα και εντελώς διαφορετική προσέγγιση της θεωρίας και της πράξης της Ελληνικής Μουσικής, πόρρω απεχούσης από τα επί αιώνες καθιερωμένα. Αναμφισβητήτως όμως, διέθετε το μοναδικό προσόν της – περιέργως πως – αείποτε πρόσβασης και του ελέγχου των Μέσων Ενημέρωσης. Αυτό ήταν αρκετό για να επιβληθεί. Αυτό είναι και το μεγάλο ατού κάποιων διαδόχων του, που μάλιστα απεδείχθησαν «**βασιλικότεροι του βασιλέως**».

Και συνεχίζει ο κ. Αγγελόπουλος: «**Η διδασκαλία του (του Καρά) υπολογίζει όλα τα παλαιά θεωρητικά κείμενα σε συνδυασμό με την προφορική παράδοση που άκουσε ... κυρίως τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα**». Εάν τα υπελόγιζε, δεν θα προέβαινε στην συγγραφή δικού του με πρωτοφανείς και εξωπραγματικές δοξασίες. Επίσης, ουδεμία προφορική παράδοση ακολούθησε ο Καράς. Απλώς, διεμόρφωσε μια δική του τεχνοτροπία ψάλλειν και άδειν, τραγουδοποιώντας την ψαλμωδία και ψαλτοποιώντας τα τραγούδια. Ευτυχώς, υπάρχουν ηχογραφήσεις από τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα» με την ηγεμονική φωνή του Αρχοντα Πρωτοψάλτου των Πατριαρχείων Ιακώβου Ναυπλιώτου του μεγαλοπρεπούς,

που με το απέριττο, εκκλησιαστικό, μεγαλοπρεπές και κατανυκτικό ψάλλειν του, θέτει στο περιθώριο την οποιαδήποτε καινοφανή τεχνοτροπία.

Στη συνέχεια γράφει: «**Το δίδτομο «θεωρητικό της Ελληνικής Μουσικής» που εκδίδεται το 1982...**». Δεν νομίζουμε ότι βασίζεται σε επιστημονικές θεωρίες της Ελληνικής Μουσικής. Γι' αυτό ο αρμόζων τίτλος του έργου αυτού θα ήταν «Μουσικόν Σύστημα Σ. Καρά».

Και συνεχίζει: «**Η συστηματική κατάταξη των ήχων και των κλάδων των ήχων γίνεται με βαθιά γνώση της πρακτικής. Έτσι η θεωρητική διατύπωση δεν είναι έωλη, αλλά προκύπτει πάντοτε από την πρακτική εφαρμογή, την οποία ερμηνεύει και αιτιολογεί**». Η «βαθιά γνώση της πρακτικής», που επινόησαν και εφαρμόζουν αυτοί και μόνον τους δημιούργησε, λοιπόν, αυτή την πολυηχία. Εγκατέλειψαν δηλαδή την έωλη (μπαγιάτικη) θεωρία και εφηύραν μια νέα, «μοντέρνα», ώστε να στηρίζει και να αιτιολογεί πάντοτε την οποιαδήποτε εκούσια ή ακούσια πρακτική εφαρμογή. Εν ολίγοις κατεβλήθη προσπάθεια, ώστε να δοθεί θεωρητική υπόσταση στα όποια τυχόν φάλτσα.

Και στη συνέχεια γράφει: «**Για παράδειγμα θ' αναφέρω την ανάγλυφη καταγραφή των κλάδων των κυρίων ήχων (μέσοι, παράμεσοι, πλάγιοι, παραπλάγιοι) και των πλαγίων (δίφωνοι, τρίφωνοι, τετράφωνοι, πεντάφωνοι, επτάφωνοι) όπως προκύπτει από τα εν χρήσει μουσικά κείμενα**». Αναμφισβητήτως, πάντα διενεργούνταν έρευνες περί την μουσική μας. Όμως, όλοι οι μεγάλοι ερευνητές, επιστήμονες θεωρητικοί και μαΐστορες της πράξης, καθώς και οι επιτροπές των ειδικών, κρατούσαν μόνον τα θετικά, τα ωφέλιμα και εφαρμόσιμα και απέρριπταν τα ανωφελή και ανεφάρμοστα. Αυτό ακριβώς υπογραμμίζεται και στο περισπούδαστο θεωρητικό «**ΚΡΗΠΙΣ**» του Θ. Φωκαέως (σελ. 45): «**Από τους παλαιούς εκκλησιαστικούς Μουσικούς, οι ήχοι πάντες είναι οκτώ... πλην τους υποδιαιρούσι ... αυτά αι**

υποδιαιρέσεις, επειδή είναι ανωφελείς εις την νυν Εκκλησιαστικήν μουσικήν αποσιωπώνται». Άρα πολυηχία από υποδιαιρέσεις ήχων, δεν «προκύπτει από τα εν χρήσει μουσικά κείμενα».

Και πιο κάτω: «Στο κεφάλαιο των ήχων, εξίσου σημαντική είναι η συμβολή του Σίμωνος Καρά ως προς τα διαστήματα. Με τη συνεργασία του Κωνσταντινουπολίτη φυσικομαθηματικού Σταύρου Βραχάμη – εγγράφως εξουσιοδοτημένου παρά του Οικουμενικού Πατριαρχείου να ερευνήσει το θέμα των κατά γένη και χρώας μουσικών διαστημάτων (όπως αναφέρει ο ίδιος ο Καράς) – μελετά τα διαστήματα». Ο Σ. Βραχάμης είναι ο μόνος που αναφέρεται ως συνεργάτης του Σ. Καρά, αλλά αναφέρεται μόνον από τον ίδιο τον Καρά. Όμως, ο εξουσιοδοτηθείς για έρευνες «των μουσικών διαστημάτων» Σ. Βραχάμης υπέβαλε τα πορίσματά του μόνον στον Σ. Καρά και όχι στο εξουσιοδοτήσαν αυτόν Οικ. Πατριαρχείο; Πώς να ληφθούν σοβαρά υπ’ όψιν όλα αυτά; Το βέβαιον είναι ότι ο Σ. Καράς «μελετά τα διαστηματικά ... και συμπληρώνει ή διορθώνει...» υποκειμενικά πάντοτε.

Και συνεχίζει: «... είναι η επανόρθωση των διαστημάτων ... ώστε να συμπίπτουν οι μεγάλες και οι μικρές χρωματικές τρίτες του μαλακού και του σκληρού χρώματος». Μήπως αυτή η ορολογία ανήκει – μάλλον – στην Ευρωπαϊκή μουσική;

Στη συνέχεια αναφέρει: «Η πρόταση του Σίμωνος Καρά για την επαναφορά ορισμένων χειρονομικών σημαδιών, που ανταποκρίνονται στην φωνητική – προφορική παράδοση – νομίζω ότι συμβάλλει καθοριστικά...». Απορίας άξιον είναι το γεγονός ότι 200 περίπου χρόνια μετά την κατάργηση «ορισμένων χειρονομικών σημαδιών», πώς κατείχε την ερμηνεία τους ο Σ. Καράς; Και – παρ’ ό,τι σχεδόν αυτοδίδακτος – πώς προέβη στο εγχείρημα συγγραφής ενός θεωρητικού, υποκαθιστώντας – με τον εαυτό του – τους πάντες και τα πάντα; Οι «εκ Θεού συγκυρίες» και «η κατά την 24^{ην}

Δεκεμβρίου του 1940 εκ τυχαίας χειρονομίας πτώσις του μουσικού παλαιογραφικού παραπετάσματος, ήτις επέτρεψε να φανή το μέχρι τότε αγνοούμενον και σήμερον ακόμη αμφισβητούμενον παρά των αγνοούντων αυτό, σύστημα της παλαιότερας γραφής...» (Σ. Καρά Θεωρ. Τ. Α'. / σελ. γ' – δ'), που επικαλείται ότι συνέβαλαν «εις τούτον τον σκοπόν», δεν νομίζουμε ότι είναι επιστημονικές τεκμηριώσεις και φυσικά δεν μπορούν να ληφθούν σοβαρά υπ' όψιν. Εδώ θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι: Ανεξαρτήτως των λόγων που οδήγησαν τον μακαριστό Σ. Καρά στην συγγραφή αυτού του θεωρητικού, σεβόμεθα απολύτως τις προσπάθειες και το έργο του, όπως σεβόμεθα και κάθε προσπάθεια και κάθε έργο. Όμως, με όλο το σεβασμό που έχουμε προς την μνήμη του, είμεθα κάθετα αντίθετοι με την άποψη ότι ο μακαριστός υπήρξε κορυφαία φυσιογνωμία της θεωρίας και της πράξης της Ελληνικής Μουσικής, ότι το θεωρητικό του είναι το μόνο που την εκφράζει και κυρίως με τις επίμονες προσπάθειες κάποιων να το επιβάλλουν. Ανακύπτουν δε απορίες και ερωτήματα εκ του γεγονότος ότι, παρ' ό,τι το εν λόγω θεωρητικό στερείται παντελώς έγκρισης αρμοδίων φορέων -, αφού βρίσκεται μακράν των καθιερωμένων και εκφράζει ενός και μόνον προσωπικές απόψεις – κάποιοι πανεπιστημιακοί καθηγητές ή το υιοθετούν, ή εθελotuφλούν μπροστά στην – πειθαναγκαστική – επιβολή και κυκλοφορία του κατά τα τελευταία – μόλις – χρόνια. Και, δυστυχώς, εσχάτως επιβάλλονται και κάποιες παραφυάδες του, οι οποίες «εν πολλοίς το αντιγράφουν».

Πιο κάτω ο κ. Αγγελόπουλος κάνει μια φευγαλέα αναφορά στην «**δημιουργία χορού**» από το «**Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας της Εκκλησίας της Ελλάδος**», καθώς και στην «**Πανεπιστημιακή Βυζαντινή Χορωδία της Θεσσαλονίκης**», αποσιωπώντας την ύπαρξη δεκάδων άλλων βυζαντινών χορωδιών, μερικές εκ των οποίων μάλιστα πολυμελείς, ιστορικές και καταξιωμένες. Αποσιωπά ακόμα και εκείνη της Σχολής Καρά (γιατί

αλήθεια βουβάθηκε;) και καταλήγει στην «ίδρυση της Ελληνικής Βυζαντινής Χορωδίας» (δηλαδή της δικής του) «η οποία στα 25 χρόνια δράσης της έχει πραγματοποιήσει πάνω από 900 εκδηλώσεις...» (!!!). Είναι αμφίβολο να πραγματοποιήσαν τις μισές από αυτές τις εκδηλώσεις όλες μαζί οι άλλες χορωδίες κατά το ίδιο χρονικό διάστημα. Είναι – τάχα – ακατάλληλες, ή μήπως πρόκειται για συστηματική θήρευση εκδηλώσεων από πλευράς Ελ. Βυζ. Χορωδίας; Πάντως το να παίρνει μέρος η Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία του κ. Αγγελόπουλου σε εκδηλώσεις μνήμης για την άλωση της Πόλης και να παραγκωνίζεται η μεγάλη και κλασσική Βυζαντινή Χορωδία του «εν Αθήναις» Συλλόγου Μουσικοφίλων των Κωνσταντινουπολιτών, είναι άκρως περίεργον.

Και προς το τέλος, ο κ. Αγγελόπουλος δηλώνει: «Πρέπει εδώ να πω ότι θεωρώ εξαιρετικό προνόμιο το ότι η κοινή μας παράδοση στη βυζαντινή μουσική προέρχεται αποκλειστικά από την κοινή μητέρα μας εκκλησία, την Αγία του Χριστού Μεγάλη Εκκλησία, το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο». Εδώ, πέραν της οφθαλμοφανούς φιλοφρονήσεως προς το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο, είναι δυσδιάκριτο το νόημα της κοινής με το Πατριαρχείο βυζαντινής μουσικής παράδοσης. Διαμορφώθηκε δηλαδή μια μουσική συγγενής προς εκείνην του Πατριαρχείου; Πάντως εάν παρακολουθήσουμε συγκριτικά ηχητικά δείγματα Αγγελόπουλου – Πατριαρχικών ψαλτών, εύκολα διαπιστώνουμε ότι η συγγένεια του ψάλλειν μεταξύ τους, είναι εξ αγχιστείας και 11^{ου} βαθμού.

Αυτά δημοσίευσε μεταξύ άλλων ο κ. Αγγελόπουλος στον «ΜΟΥΣΙΚΟ ΤΟΝΟ». Τα δε δημοσιευθέντα είναι από «ομιλία στο συμπόσιο για την βυζαντινή μουσική που πραγματοποιήθηκε στην πόλη Πιάτρα Νεάμτς της Ρουμανίας». Με τέτοιες εισηγήσεις για την μουσική μας και μάλιστα στο εξωτερικό, αντιλαμβάνεται κανείς τι εντυπώσεις αποκομίζουν οι ξένοι ειδικοί γι' αυτό το Εθνικό

μας κεφάλαιο. Τέλος, η χρέωση έλλειψης «γνώσης», «τεκμηρίωσης», «αιδούς» και ο καταλογισμός «ημιμάθειας» και «μισαλλοδοξίας», εμπίπτει στην αρμοδιότητα και την κρίση των – εκτός της Σχολής Καρά – ειδικών και, φυσικά, της υψικαμίνου του χρόνου. **Οι νοούντες νοείτωσαν.**

----- . -----

ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΟΥ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

Σχέσις χρόνου και ρυθμού στο Βυζαντινό μέλος

Πολύ συχνά ακούμε να προφέρονται στον χώρο της Μουσικής οι δύο αυτές λέξεις, άλλοτε με κυριολεκτική έννοια και άλλοτε με παρόμοια.

Είναι δε τόσο συχνά συνδεδεμένες που, ενώ κάνουμε λόγο για χρόνο εννοούμε ρυθμό και το αντίθετο.

Ας δούμε όμως πιο αναλυτικά το περιεχόμενό τους. Χρόνος, κατά τους φιλοσόφους, είναι «η καταμέτρηση της κινήσεως του κινουμένου». (Μέγα Θεωρητικό Χρυσάνθου, Έκδοση Τεργέστης, 1832, παρ. 114. στο εξής οι όποιες αναφορές θα γίνονται με σύντμηση, όπως Μ.Θ.Χ. ...). Κάποιος άλλος ορισμός αναφέρει, ότι ο χρόνος είναι « ο όρος της διαδοχικής κινήσεως των όντων». Οι ορισμοί αυτοί, αν και, εκ πρώτης όψεως δεν φαίνεται να σχετίζονται και πολύ με την έννοια της μουσικής, εν τούτοις, περιέχουν ένα κοινό στοιχείο καθοριστικό για τον χρόνο, την κίνηση.

Στο Μέγα Θεωρητικό του Χρυσάνθου (Κεφ. Ε' Περί ρυθμού, παρ. 144 και Κεφ. ΣΤ' περί χρόνων παρ. 147) γίνεται εκτενής αναφορά, όπου ο προσδιορισμός των χρονικών αξιών είναι αποτέλεσμα κίνησης.

Κατά την ίδια έννοια η Πατριαρχική Επιτροπή του 1883 (Στοιχειώδης Διδασκαλία της Εκκλησιαστικής

Μουσικής, Εκδόσεως Πατριαρχικού Τυπογραφείου 1888, Κεφ. Περί χρόνου και αγωγής), προβάλλει τη χρήση της κινήσεως ως πρωταρχικό στοιχείο για τον προσδιορισμό του χρόνου. Για το ίδιο θέμα ακριβώς έχουμε αναφορά και άλλων εγκρίτων και αξιόλογων πηγών, όπως του Θ. Φωκαέως (Κρηπὶς του Θεωρητικού και Πρακτικού της Εκκλησιαστικής Μουσικής. Έκδοσις Νέα. Τύποις Ν. Χριστομάνου. Θεσ/νίκη 1912), Δημ. Παναγιωτόπουλου (Θεωρία και Πράξις της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής. Έκδοσις Δευτέρα. Αθήναι 1981. Κεφ. Γ' παρ. 14) και άλλων.

Άλλωστε και η χρήση της κλεψύδρας (Όργανον καταμετρήσεως χρόνου εις αγορεύσεις ρητόρων) στην αρχαιότητα καθώς επίσης η μετακίνηση των σκιών (Ηλιακόν Ωρολόγιον), ως και αυτή η χρησιμοποίηση των πλέον σύγχρονων ωρολογίων, αυτό επιβεβαιούν.

Στο σημείο αυτό κάνω μια μικρή παρένθεση, το περιεχόμενο της οποίας ελπίζω πως θα βοηθήσει στην εννοιολογική κατανόηση ορισμένων ύμνων της Εκκλησίας μας.

Με αφετηρία λοιπόν την απλή αυτή έννοια της κινήσεως και με ό,τι αυτή συνεπάγεται μπορούμε να επιχειρήσουμε μια προσέγγιση προς την ύπαρξη του Υπερτάτου Όντος, του Θεού, όχι φυσικά στην Ουσία Αυτού, η οποία μένει απρόσιτος αλλά σε μία εκ των ιδιοτήτων αυτού, που είναι η αωνιότης.

Είναι γνωστό ότι το σύμπαν κινείται. Ακόμη δε και παν ό,τι κινείται αλλοιούται και φθείρεται. Μόνον ο Θεός, ο μη υποκείμενος στις αιτίες της αλλοιώσεως και της φθοράς των δημιουργημάτων δεν είναι δυνατόν να έχει ιστορίαν αναπτύξεως και προόδου, δηλ. παρελθόν και μέλλον.

Ο Ιερός Αυγουστίνος χαρακτηρίζει την Αιωνιότητα ως διαρκές παρόν παρά τω Θεώ, ως το ακίνητον εν σχέσει προς την αιωνίαν των όντων ροήν, ως «δένδρον παρά την όχθην των παραρρεόντων υδάτων». (Δογματική της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας, Χρ. Ανδρούτσου,

εκδοθείσης εκ του εν Αθήναις τυπογραφείου του Κράτους, εν έτει 1907, σελ. 57).

Αυτό λοιπόν το διαρκές παρόν συμμεριζομένη η Εκκλησία αναφέρει προσφυέστατα στους ύμνους της: «Σήμερον ο Χριστός εν Βηθλεέμ γεννάται εκ Παρθένου», «Χριστός γεννάται δοξάσατε», «Σήμερον κρεμάται επί ξύλου» κ.λπ. Είναι συνεπώς, η έκφραση του αϊδίου και του αιωνίου Θεού.

Κλείνουμε την παρένθεση και επανερχόμεθα. Ο χρόνος λοιπόν είναι αποτέλεσμα της κινήσεως. Αν δεν υπάρχει κίνηση, δεν υπάρχει και δεν νοείται χρόνος επειδή η περιοδικότητα των κινήσεων συνιστά ρυθμόν, άρα ο χρόνος είναι το προϊόν ή η ύλη του ρυθμού.

Για τον προσδιορισμό λοιπόν της σχέσης των διαφόρων χρονικών μεγεθών, ο Αριστόξενος εισάγει την μονάδα καταμετρήσεως του χρόνου, που είναι ο κτύπος, ο «πρώτος χρόνος», ως μέτρο του ρυθμού, που θα αποτελέσει στην συνέχεια τη βάση όλου του προσωδιακού συστήματος. Ο χρόνος αυτός θεωρείται ως η ελάχιστη χρονική μονάδα του ρυθμού.

Είναι άτομος ως προς εμάς, δηλ. τον μουσικό χώρο, «ο πρώτος αισθήσει καταληπτός και αμερής νομιζόμενος και μη δυνάμενος διαιρείσθαι» (Μ.Θ.Χ. παρ. 147).

Ο ελάχιστος αυτός χρόνος παριστανόταν με το σημείο (υ) και συνέπιπτε με την προφορά μιας βραχείας συλλαβής/ η μακρά συλλαβή εκτεινόταν διπλασίως της βραχείας και παριστανόταν με το σημείο (-).

Υπό την έννοιαν αυτήν της διακρίσεως της βραχείας και της μακράς συλλαβής, τόσο στον πεζό πολύ δε περισσότερο στον ποιητικό λόγο, καθιερώθηκε ο προσωδιακός ρυθμός.

Αυτό ίσως ερμηνεύει και την άποψη του Πλάτωνα, ότι η γλώσσα είναι σκέψη που μετατέπεται σε ήχο.

Κατά τον ρυθμόν αυτόν μικρότερος πους ήτο ο πυρρίχιος ή ηγεμών, υυ (δύο βραχείες συλλαβές), δηλ. μέτρο 2 χρόνων (Μ.Θ.Χ. Κεφ. Η' Περί μέτρων παρ. 161).

Όμως με τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου, που ο Ελληνικός πολιτισμός απλώθηκε σε όλη την Ασία και η Ελληνική Γλώσσα παγιώθηκε πλέον ως η γλώσσα του πολιτισμού, των τεχνών και των επιστημών, τα πράγματα πήραν διαφορετική όψη.

Όπως ιστορεί ο Πλούταρχος («Αλεξάνδρου Ασίαν εξημερύντος Όμηρος ην ανάγνωσμα. Και Σουσιανών και Περσών και Γεδρωσίων παίδες τας του Αισχύλου ήδον τραγωδίας» Πλούταρχος), οι λαοί της Ανατολής επεδίδοντο πλέον στην ανάγνωση αρχαίων κλασσικών κειμένων και όπως ήτο φυσικό, δημιουργήθηκε αμέσως πρόβλημα προφοράς. Η αναγκαιότητα λοιπόν της διατήρησης της ορθής προφοράς των λέξεων οδήγησε την Σχολή των φιλοσόφων της Αλεξάνδρειας στην καθιέρωση του τονικού μας συστήματος.

Το βυζαντινό μέλος, σκοπός του οποίου είναι η εννοιολογική ερμηνεία του κειμένου, ακολουθεί τον τονικό ρυθμό και αποβλέπει στο να συνδυάσει τον γραμματικό τονισμό των λέξεων με τον ρυθμικό τοιούτον, ως έχοντα σχέση με τον πρώτο χρόνο εκάστου ρυθμικού σχήματος.

Ως γνωστόν, τα μέλη γενικώς διαιρούνται σε τρεις κατηγορίες και χαρακτηρίζονται ως μέλη έρρυθμα, μέλη άρρυθμα και μέλη ρυθμοειδή. (Μ.Θ.Χ.. παρ. 151)

Τα έρρυθμα μέλη είναι αυτά που σώζουν μια ρυθμική τάξη μεταξύ των, «έντινι λόγω» (Λόγος θεωρείται: Δύο μεγεθών ανομοίων η προς άλλα σχέσις). Τα άρρυθμα είναι τα παντελώς άτακτα και ρυθμοειδή τα μεταξύ τούτων, δηλ. αυτά που μετέχουν «εν μέρει μεν από της τάξεως των ερρύθμων, εν μέρει δε από της ταραχής των αρρύθμων» (Μ.Θ.Χ. παρ. 148).

Σύμφωνα με αυτά, τα βυζαντινά μέλη, τα οποία δεν αποβλέπουν στη διατήρηση μιας συγκεκριμένης ρυθμικής αναλογίας και σχέσης χαρακτηρίζονται ως μέλη ρυθμοειδή.

Ο ρυθμός σε αυτά δεν έχει αυθεντικό και καθοριστικό ρόλο, αλλά απλώς υπηρετεί το μέλος. Αντίθετα, σε μέλη

χορευτικά της παραδοσιακής μας μουσικής, ο ρυθμός αποτελεί κυρίαρχο και απαραίτητο στοιχείο τους.

Άρα εδώ μεν ο ρυθμός χαρακτηρίζεται ως όρος «εφ' ω» εκεί δε ως μέσον «δί' ου».

Τα ρυθμικά σχήματα, όσο γνωρίζουμε, προχωρούν μέχρι τετράδος (Μ.Θ.Χ. παρ. 147) και οι χρόνοι τους άλλοτε μεν είναι απλοί άλλοτε σύνθετοι. Από αυτό το γεγονός κι από τις σχέσεις των χρονικών αξιών, προκύπτει η δημιουργία των Γενών των ρυθμικών ποδών (Μ.Θ.Χ. παρ. 156).

Και όπως οι διαστηματικές σχέσεις δημιουργούν τα ήδη από την αρχαιότητα γνωστά Γένη των Ήχων, Διάτονο, Χρώμα και Αρμονία, έτσι και οι σχέσεις των χρόνων των ρυθμικών ποδών δημιουργούν τα γένη του ρυθμού, που είναι και αυτά ισάριθμα, ήτοι το γένος Ίσον, το γένος Διπλάσιον και το γένος Ημιόλιον.

Και στο γένος Ίσον ανήκουν οι δακτυλικοί πόδες, οι οποίοι αριθμούν ίσους χρόνους στη θέση και στην άρση και συνιστούν τον λόγο της ισότητας. Στο γένος Διπλάσιον, που η χρονική αγωγή των θέσεων είναι διπλάσια των άρσεων και αντίθετα, ανήκουν οι ιαμβικοί πόδες και τέλος, στο γένος Ημιόλιον, που έχει λόγο 3 προς 2 και αντίθετα, ανήκουν οι πεντάσημοι και οι παιωνικοί πόδες.

Ρυθμικοί πόδες, οι οποίοι δεν ανήκαν σε αυτές τις σχέσεις θεωρούνταν ακανόνιστοι και ελάχιστα εκτιμούνταν από τους αρχαίους, όπως οι επίτριτοι και οι επτάσημοι πόδες (Έστι δε και άλλα γένη, άπερ άλογα καλείται. Ουχί τω μηδένα λόγον έχειν, αλλά τω μηδενί των προειρημένων λόγον οικείως έχειν. Αριστείδης Κουτιλιανός. Μ.Θ.Χ. παρ. 157, σημ. Α').

Τα δε ρυθμικά σχήματα, τα οποία ανήκουν στα ως άνω γένη του ρυθμού, ονομάζονται είδη του ρυθμού (Μ.Θ.Χ. παρ. 177).

Εδώ ακριβώς, στα γένη του ρυθμού, παρατηρούμε ότι οι επί μέρους πόδες αυτών, που συνιστούν ένα συγκεκριμένο είδος ρυθμού, ανήκουν ως πρωτογενείς πόδες

σε άλλο γένος, όπως για παράδειγμα στο είδος του ρυθμού που ανήκει στο γένος Ίσον και που χαρακτηρίζεται ως εξάσημος, διτρόχαιος δακτυλικός πους. Τα πρωτογενή του μέτρα, οι τροχαίοι πόδες, ανήκουν στο γένος Διπλάσιο και όμως λόγω της συμπτώξεως των χρονικών αξιών ανήκουν πλέον όχι στο γένος Διπλάσιο αλλά στο γένος Ίσον.

Ένα άλλο θέμα το οποίο πρέπει να θίξουμε και το οποίο δημιούργησε κατά το παρελθόν έντονες και μακρόχρονες συζητήσεις, είναι το θέμα της χρονικής διάρκειας ενός απλού φθογγοσήμου του βυζαντινού μέλους στον τονικό ρυθμό.

Κατά τον Χρύσανθο, κάθε φθογγόσημο της βυζαντινής μουσικής έχει αξία ενός μακρού χρόνου της προσωδίας, που ισοδυναμεί με δύο βραχείς, ήτοι με δύο σημεία, δεδομένου ότι στην Ελληνική μουσική, σημείο είναι ο βραχύς χρόνος, το όγδοον της Ευρωπαϊκής (Μελωδικαί ασκήσεις βυζαντινής μουσικής Κ. Παπαδημητρίου).

Αυτό φαίνεται κυρίως, στον επτάσημο, τον κατ'εξοχήν Ελληνικό χορευτικό ρυθμό, ο οποίος σημειώνεται στην Ευρωπαϊκή με 7/8. Αυτό ως προς τη χρονική διάρκεια του φθογγοσήμου και όχι ως προς τον τρόπο της καταμέτρησης αυτού, δηλ. σε δύο χρόνους. Διότι τότε θα είχαμε μόνο θέσεις στο μέλος και ουδεμία άρση.

Συνεπώς η παράγραφος 14 του τρίτου Κεφαλαίου του Θεωρητικού Δ. Παναγιωτόπουλου, κατά την οποία κάθε φθογγόσημο απαγγέλλεται στη θέση, έρχεται σε αντίθεση με το περί ρυθμού κεφάλαιο του ίδιου Θεωρητικού, σελ. 151, κατά το οποίο «Οι χρόνοι του ρυθμικού ποδός δεν καταμετρούνται εις έκαστος με θέση και άρση, όπως αναφέρεται στην ως άνω παράγραφο, αλλά άλλος μεν λαμβάνεται στη θέση και άλλος στην άρση». Αυτό άλλωστε επιβεβαιώνει και ο Χρύσανθος λέγοντας, ότι «Ούτε εκ μόνων θέσεων γίνεται πους, ούτε εκ μόνων άρσεων» (Μ.Θ.Χ. παρ. 155).

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει πιο πάνω, ο ρυθμός καίτοι δεν αποτελεί αυτοσκοπό στο Βυζαντινό μέλος, δεν

παύει ωστόσο να κινεί και να μορφοποιεί αυτό πολύ καθοριστικά.

Οι παλαιοί ονόμασαν τον μεν ρυθμό «άρρεν», το δε μέλος «θήλυ». Και επειδή το μέλος είναι ανενέργητο και ασχημάτιστο, ο ρυθμός πλάθει και κινεί αυτό «τεταγμένως» και επέχει θέση «ποιούντος προς το ποιούμενον» (Μ.Θ.Χ. παρ. 144, σημ. Β')

Ο ρυθμός, ως χρόνω πρεσβύτερος, προηγείται του μέλους κατά πολλές εκατοντάδες χρόνων, καθότι ο πρωτόγονος άνθρωπος πριν καν αρθρώσει λόγο και ζώντας είτε μόνος είτε ως μέλος ομάδας, εβίωνε εξ ενστίκτου την έννοια του ρυθμού π.χ. τρέχοντας ή κάνοντας οποιαδήποτε κίνηση.

Ο Γερμανός μουσικολόγος Κάρολος Νεφ (Ιστορία της Μουσικής, Karl Nef, Έκδοσις «ΑΠΟΛΛΩΝ», Αθήνα, 1960, σελ. 17), καθηγητής της συγκριτικής μουσικολογίας του Πανεπιστημίου της Βασιλείας της Ελβετίας, γράφει: «Είναι βέβαιο, ότι το πρωταρχικό στοιχείο της μουσικής είναι ο ρυθμός». Εν αρχή ην ο ρυθμός. Ο Βάγκνερ στα μουσικά του δράματα προβάλλει ανάγλυφα την εσωτερική σχέση που υπάρχει μεταξύ του σωματικού και του μουσικού ρυθμού.

Πολύ αργότερα, ο ρυθμός μπήκε στη ζωή του ανθρώπου ως κυρίαρχο πλέον στοιχείο και σημάδεψε αυτήν.

Ούτος στις πάσης φύσεως εργασίες του συνδύασε μέλος και ρυθμό και διαμόρφωσε μελωδίες, οι οποίες διευκόλυναν αυτές. Έτσι έχουμε τις μελωδίες των ψαράδων, όταν έσυραν τα δίχτυα, τα ποιμενικά και τα βουκολικά μέλη για τους βόσκοντας, τα μυλωθρικά ή επιμύλια για τους αλέθοντας, τα επιλήνια, τα πτιστικά και πλείστα όσα άλλα.

«Εν αρχή, λοιπόν, ην ο ρυθμός, ην η κίνησις»

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Π.Ε.Π.Ε.Μ. ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΛΟΧΙΑ

Την Κυριακή 25-06-2006 επισκέφθηκε την Αμφιλοχία ο Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Προασπιστών της Εθνικής Μουσικής «ΟΙ ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ» γνωστός Πρωτοψάλτης και Μουσικολόγος κ. Θεόδωρος Ακρίδας, συνοδευόμενος από τον εκλεκτό μαθητή του κ. Σπύρο Μπούτη, τον επίσης Πρωτοψάλτη κ. Αθανάσιο Σαϊτή και τον γνωστό βιολιστή και τραγουδιστή κ. Πάνο Κουλουκούρα. Κατά τις ακολουθίες του Όρθρου και της Θ. Λειτουργίας στον Ι.Ναό Αγ. Αθανασίου, ο κ. Ακρίδας με τους συνεργάτες του και τους τοπικούς υμνωδούς χάρισαν στο εκκλησίασμα μια σπάνια βυζαντινή μουσική πανδαισία.

Σε αυτό συνετέλεσε ο λαμπρός και πανάξιος κληρικός, εφημέριος του Ι.Ν. π.Οδυσσέας Κυρόσιμος.

Στη συνέχεια ακολούθησε πολύωρη συζήτηση κατά την οποία ο κ. Ακρίδας –παρακληθείς προς τούτο- ενημέρωσε έναν ευρύ κύκλο για τη σύσταση της Ένωσης και τους σκοπούς της. Η Π.Ε.Π.Ε.Μ. ιδρύθηκε το 2000 από εμβριθείς γνώστες της μουσικής μας, πανεπιστημιακούς, μουσικολόγους, Άρχοντες μουσικοδιδασκάλους, καθηγητές της μουσικής, διακεκριμένους πρωτοψάλτες και αξιόλογους εκφραστές της δημοτικής μας μουσικής. Οι σκοποί της Ένωσης είναι η διάσωση, προβολή και διάδοση των γνήσιων μουσικών μας παραδόσεων και η περιφρούρησή τους από κάθε «μοντέρνα» αλλοτριωτική τάση. Οι όλες προσπάθειες είναι ανιδιοτελείς και ανυστερόβουλες, είναι ιδεολογικές.

Ως βαθύς γνώστης της θεωρίας, της πράξης και της ιστορίας των μουσικών μας παραδόσεων ο κ. Ακρίδας επισήμανε τους κινδύνους που αντιμετωπίζει τελευταίως αυτό το εθνικό μας κεφάλαιο, αναλύοντας λεπτομερώς και τεκμηριώνοντας επιστημονικώς την κάθε άποψή του με πλήρη σαφήνεια και πειστικότητα. Έκπληκτοι κάποιοι διαπίστωσαν ότι μια μερίδα υπηρετών αυτών των παραδόσεων, τις έχουν μετατρέψει σε εμπορεύσιμο είδος.

Και –το χειρότερο- τις αλλοτριώνουν επικίνδυνα για να εξασφαλίσουν κατ’ αποκλειστικότητα την εκμετάλλευσή τους.

Ευχαριστώντας τον κ. Ακρίδα και τους εκλεκτούς συνοδούς του για τις στιγμές του άφθαστου βυζαντινού μεγαλείου που μας χάρισαν με το πατριαρχικό ψάλσιμό τους αλλά και για την πλήρη ενημέρωση που μας έκανε γύρω από τα τεκταινόμενα στις μουσικές μας παραδόσεις, του ευχόμεθα ολόθερμα –καθώς και σε όλα τα μέλη των «ΥΠΕΡΜΑΧΩΝ» - υγεία και δύναμη για το καλό της Εθνικής μας Μουσικής.

Νικόλαος Μπάρκας
Πρωτοψάλτης Αμφιλοχίας

----- . -----

Σπύρος Ψάχος
Αρχων Υμνωδός του Οικουμενικού Πατριαρχείου
Πάτρα, 9 Ιουνίου 2006
Αξιότιμον κύριον
Χρήστον Χατζηνικολάου

Πρωτοψάλτην και Καθηγητήν της Βυζαντινής
Εκκλησιαστικής Μουσικής, Πρόεδρον του Πανελληνίου
Συνδέσμου Ιεροψαλτών Αθηνών

Αγαπητέ κύριε Πρόεδρε,

Με την ευκαιρία της βράβευσής σας από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος, επιθυμώ να εκφράσω τα θερμά μου συγχαρητήρια καθώς και την ευχή να έχετε πάντοτε υγεία, ώστε να συνεχίσετε να διακονείτε, τόσο το ιερό αναλόγιο με τη σοβαρότητα που απαιτείται, και με την αυστηρότητα που επιβάλλεται από τη δομή της Εκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης, όσο και την τάξη του συνόλου των υπηρετών αυτής.

Η βράβευσή σας αφορά όλους μας και τιμά έναν έκαστο ιεροψάλτη και δάσκαλο αυτής της τέχνης, ξεχωριστά.

Είναι πρόπον και κρίνεται εξαιρετικά ευαίσθητο, το να αποδίδονται οι αρμόζουσες τιμές στους εκφραστές και υπηρέτες μιας τέχνης και όχι μόνο.

Τα λεγόμενα «κίνητρα» (τα κάθε μορφής κίνητρα), πρέπει να είναι «νόμος» για κάθε δημιουργικό χώρο, ενώ χωρίς αυτά, θεωρείται αδύνατη η επιθυμητή πρόοδος. Αυτή είναι η ζωή.

Επίσης, με την ευκαιρία αυτής της επικοινωνίας μας, και με δεδομένο ότι η Εκκλησιαστική Βυζαντινή Μουσική, βάλλεται ποικιλοτρόπως, θέλω να σημειώσω ότι, μου είναι αδύνατον να κατανοήσω, πώς γίνεται από τον χώρο της Διοίκησης της Εκκλησίας, να παράγεται τόση αδιαφορία (που κατά τη γνώμη μου είναι αδικία) για θέματα τόσο εξαιρετικά.

Βέβαια η αδυναμία μου αυτή οφείλεται και στο γεγονός ότι, εξακολουθώ να πιστεύω ότι η διοίκηση της Εκκλησίας, είναι ο θεματοφύλακας αυτής της τέχνης.

Θυμήθηκα και καταχωρώ τις εξαιρετικές σκέψεις του Πρωτοψάλτου Μανώλη Χατζημάρκου, που φιλοξενήθηκαν στο τεύχος 304 των Ιεροψαλτικών Νέων.

Μεταξύ άλλων τονίζει:

« ... Βλέπετε ότι τα φρούτο της παγκοσμιοποίησης χτυπά όλα τα προϊόντα της ανθρώπινης δημιουργίας, ακόμη και την παραδοσιακή Μουσική, που ορισμένοι «βαλτοί» αφού την κατάντησαν αγνώριστοι (με τις αιρετικές εξηγήσεις των), θα την προσφέρουν ως υποπροϊόν στην κρεατομηχανή της παγκοσμιοποίησης, όπως τραγουδούν πολύ επιτυχώς κάποιοι μοναχοί με τις κιθάρες τους! ...» ενώ παρακάτω προτείνει και συμβουλεύει « ... Να φύγουν από τη μέση οι σύμβουλοι και καθ' έξιν εργολάβοι της Μουσικής μας Παράδοσης, διότι την αγνοούν και την κακοποιούν με τις αιρετικές αναλύσεις τους και τα φάλτσα που διδάσκουν ...» Αυτά από το 2001! ...

Αγαπητέ φίλε Πρόεδρε,

Είναι γεγονός ότι ζούμε σε μια εποχή, που προβάλλονται οι δευτερότριτοι, που διαπρέπουν εκείνοι που

επιπλέον στον αφρό, που κυριαρχεί η προχειρότητα και ανευθυνότητα. Δηλαδή μ' άλλα λόγια, ζούμε σε μια κοινωνία που η ασέβεια προς κάθε κατεύθυνση ... κρίνεται ως «μαγκιά»!

Αυτό βέβαια όλοι αναγνωρίζουμε πως είναι μεγάλο πρόβλημα, αλλά κάτι πρέπει να γίνει, κάποιοι (αρμόδιοι προφανώς), πρέπει να κάνουν τη διαφορά γιατί, όλοι μας, μικροί και μεγάλοι, γνωρίζουμε πως, χωρίς «σύγκρουση» δυστυχώς, δεν μπορούμε να έχουμε «τάξη».

Με εκτίμηση

Σπύρος Ψάχος

----- . -----

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΠΡΟΔΣΠΙΣΤΩΝ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ «ΟΙ ΥΠΕΡΜΑΧΟΙ»**

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ

Την Κυριακή των Μυροφόρων, στην Ιερά Μονή Παναγίας Μπαλουκλή Κωνσταντινουπόλεως, ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, απένειμε εις τον κ. Βασίλειον Θεοδ. Κατσιφήν, το οφφίκιον του Άρχοντος Μουσικοδιδασκάλου της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας.

Οι Υπέρμαχοι συγχαίρουν και εύχονται μακροζωϊαν.

Για τους Υπέρμαχους

Θ. ΑΚΡΙΔΑΣ

ΖΑΡΑΚΟΒΙΤΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ

Πρόεδρος

Γεν. Γραμματέας

**Κάθε ενυπόγραφο κείμενο, εκφράζει τις απόψεις του
υπογράφοντος.**

Συνδρομές, προαιρετικές

